

A black and white photograph of Luc Salu, a man with a full white beard and hair, wearing a dark corduroy jacket over a light-colored button-down shirt. He has his arms crossed and is looking slightly to the left of the camera. The background is a library or office with bookshelves and framed pictures on the wall.

Afscheidsinterview met Luc Salu,
bibliothecaris van het FoMu Antwerpen

**“Fotografie heeft
met alles te maken”**

Interview: Saskia Scheltjens en Dieter Suls

Foto's: Stefan Tavernier

Luc Salu is een rijzige man met prachtig grijs haar die behoedzaam positief reageert op de vraag of hij geïnterviewd wil worden naar aanleiding van zijn pensionering. Luc was meer dan 30 jaar bibliothecaris van het FotoMuseum Provincie Antwerpen (FoMu). Op 23 januari 2013 vierde hij zijn laatste werkdag. Beide interviewers kennen hem al meer dan 10 jaar en hebben op verschillende momenten en aan verschillende projecten binnen en buiten het Overleg Kunstbibliotheken Vlaanderen (OKBV) bijzonder graag met hem samengewerkt. Hij ontvangt ons op 11 januari 2013 in de FoMu-bibliotheek waar hij ons – op de voor hem zo typisch bedaalde en hoffelijke wijze – eerst voorstelt aan zijn opvolgster Inneke Daghelet die al enige maanden met hem samenwerkt. Nadien loodst hij ons naar een hoger gelegen verdieping naar een vergaderzaaltje dat – zo blijkt even later uit zijn verhalen – oorspronkelijke de leeszaal van de museumbibliotheek was na de eerste grote renovatie van het FotoMuseum.

Wie is Luc Salu?

Ik ben geboren in Antwerpen in 1948. Mijn moeder werd geboren in New York en groeide op in de States. Ik herinner me nog goed dat we bij ons thuis in de jaren zestig een abonnement op *Life* hadden, dat het werk van de beste fotojournalisten ter wereld publiceerde. Ik ben naar school geweest bij de jezuiten in Antwerpen. Daarna heb ik eerst Geschiedenis gestudeerd in Antwerpen en Gent. Vanaf het derde jaar Geschiedenis deed ik er in tweede zit ook nog Rechten erbij. Die kandidatuur Rechten heb ik nadien nog gebruikt om Criminologie te studeren. Maar ik heb eerlijk gezegd nooit echt overwogen om binnen deze vakgebieden werk te zoeken. Wat me er in aantrok was het 'systeem', wat je in bibliotheken in feite ook hebt. Bij nader inzien heb ik nooit ergens anders gewerkt dan in bibliotheken.

Tijdens mijn legerdienst behaalde ik mijn graduaat Bibliotheekschool. Daar heb ik drie jaar over gedaan, hier in de Blindestraat in Antwerpen. Ik volgde ook in Gent de lessen van de hoofdbibliothecaris K.G. Van Acker die ons in de Rozier nog 'de hel' heeft laten zien¹. Maar tijdens mijn vroegere studies ben ik ook altijd jobstudent geweest in de bibliotheek van het UFSIA, waar ik de eer kreeg om de jaarverslagen van ondernemingen voor de faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen te mogen bijwerken. Die vertrouwdheid met bibliotheken heeft ongetwijfeld geholpen toen ik na mijn legerdienst werk zocht. In 1973 kon ik als adjunct-bibliothecaris aan de bibliotheek van het UIA beginnen onder prof. dr. Hendrik D.L. Vervliet. De UIA-bibliotheek was toen net een jaar oud. Ik heb er tot 1980 dankzij Vervliet meegewerkt aan zeer diverse projecten.

Ik ben er begonnen met Antilope 1, waarbij het bezit van de drie toenmalige universiteitsbibliotheken (UFSIA, RUCA en UIA) en de Stadsbibliotheek Antwerpen met behulp van ponsmachines ingevoerd moest worden. Het eindresultaat was een *camera ready copy*, die vervolgens gedrukt werd in Engeland. Dat ponsen gebeurde blind, je zag dus niet wat het resultaat ging zijn. Dat was heel zorgvuldig werk. Dat invoeren was mijn eerste job.

Voor mijn tweede job, betaald door het toenmalige NFWO, heb ik een jaar onderzoek gedaan naar de inhoudelijke ontsluiting voor de Centrale Catalogus van België (CCB). Daarna heb ik een jaar gewerkt aan de voorbereiding van het IFLA pre-session seminar *Resource Sharing of Libraries in Developing Countries*. Dat was in 1977, aansluitend bij het jaarlijkse IFLA-congres dat toen georganiseerd werd onder het voorzitterschap van

Herman Liebaers in Brussel. De volgende drie jaar werkte ik met een BTK-ploeg, een bijzonder tijdelijk kader van vijf mensen waarvan drie universitaire, waarbij we de inhoudelijke ontsluiting deden van een aantal vakgebieden van collecties van het UFSIA, RUCA en het UIA. De computer verving toen de ponsmachines, daar waren we in Antwerpen relatief vroeg mee bezig. Die jaren op de UIA, dat waren jaren die gingen over samenwerking met andere bibliotheken. Vervliet, dat was absoluut de man van de samenwerking. Ik heb bij nader inzien erg veel van hem geleerd.

En toch, toen er in 1980 een functie vrijkwam voor een job bij de bibliotheken van de Provinciale Musea van Antwerpen heb ik daarop gesolliciteerd. Ik voelde me bij nader inzien toch meer aangetrokken tot museumbibliotheken dan tot universitaire bibliotheken. Vervliet begreep dat wel. Ik ben begonnen in het Sterckshof, dat was toen nog het Provinciaal Museum voor Kunstambachten. Mijn eerste job daar was de bibliotheekcollectie in verband met fotografie verhuizen naar een pand in de stad. Van 1980 tot 1986 hebben we in de Karel Oomsstraat gezeten vlakbij de kunsthumaniora. Er was enkel een leeszaal, de administratie, de collectie en de apparatuur. De fotografietoonstellingen hadden plaats in het Sterckshof. Ik ben jarenlang halftijds bibliothecaris van het Sterckshof geweest en halftijds van de Fotografiebibliotheek. Twee voorgangers voor deze jobs waren na hun proeftijd ontslagen.

In 1986 werd dan het 'Provinciaal Museum voor Fotografie' opgericht. Ik kon toen wetenschappelijk bibliothecaris worden (dat was een A-niveau) en koos voor het Museum voor Fotografie dat verhuisde naar het Zuid in Antwerpen. In het Sterckshof werd Luc Wellens eerst bibliotheekassistent, daarna wetenschappelijk bibliothecaris en nog later directeur. Op het Zuid zaten we met het museum in een pakhuis waar ik meerdere verbouwingen en uitbreidingen heb meegemaakt. Aanvankelijk zaten we met de bibliotheek op de vierde verdieping, maar dat was niet zo praktisch omdat je dan met de kleine lift naar boven moest. De visibiliteit was ook niet zo fameus. In 2000 zijn we dan met het oog op een gevoelige uitbreiding van de ruimte en zeer grondige verbouwingswerken, onder leiding van architect George Baines, een lange tijd gesloten geweest. Eerst waren de werken begroot op een miljoen euro maar op den duur zaten we al aan zes miljoen euro. In die jaren werd er tegelijkertijd geïnvesteerd in het Diamantmuseum en het ModeMuseum. De provincie heeft zich toen een beetje overschat. Het resultaat was

dat de werken in het FotoMuseum lang stillagen omdat men op zoek moest naar extra financiering.

Een interessant intermezzo is dat er in 2002 door de bestendige Deputatie op voorstel van Bart de Baere, directeur van het M HKA, een plan werd goedgekeurd om drie kunstbibliotheken (fotografie, film en hedendaagse kunst) samen te brengen op de eerste verdieping. Een student van de opleiding Cultuurmanagement aan het UFSIA schreef hierover een haalbaarheidsstudie². Het M HKA zou zijn bibliotheek naar hier brengen en het Filmmuseum zou het documentatiecentrum 'De Andere Sinema' overdragen. Uiteindelijk is dit plan niet doorgeslagen vanwege de technische beperkingen van het gebouw. De draagkracht van de vloer bleek onvoldoende om de compactuskasten te kunnen dragen die nodig waren om de drie collecties te kunnen herbergen. Een fusie van de drie bibliotheken heeft na 2003 nooit meer op de (politieke) agenda gestaan.

Uiteindelijk werd een nieuwe directeur benoemd voor het FotoMuseum, Christophe Ruys. Hij was geen voorstander van deze bibliotheekplannen en dokterde voor de financiering een andere oplossing uit. Uiteindelijk is de vierde verdieping hier gebouwd met geld van de Vlaamse Gemeenschap en als tegenprestatie kreeg het M HKA het recht om daar een keer per jaar een tentoonstelling te maken. Op de derde verdieping zitten de mensen van het Filmmuseum die ook het recht hebben op de tijdelijke exploitatie van de cinemazalen. Deze regeling loopt eind dit jaar af.

Heel recent werden er weer grote renovatie- en uitbreidingwerken goedgekeurd voor het FotoMuseum. In het bestuursakkoord 2013-2018 heeft de Bestendige Deputatie bouwplannen opgenomen voor een 'collectietoren' (waarvan een niveau aansluiting zal geven op de leeszaal van de bibliotheek) en een 'boekentoren', respectievelijk in de Verviersstraat en de Waalsekaai. Dit laatste moet een oplossing bieden voor het nijpende plaatstekort in de bibliotheek en de weinig ideale situatie waarbij het bibliotheekdepot met een draadhek afgesloten is van de tentoonstellingsruimte. Dat geeft hoop voor de toekomst.

Zijn er naast het werk nog andere zaken die je professioneel hebt gedaan (verenigingsleven, schrijven, tentoonstellingen, ...)?

Ik heb ook altijd voor het Provinciaal Museum Emile Verhaeren in Sint-Amands gewerkt. Dat was grotendeels vrijwilligerswerk wat ik deed op zaterdag en zondag. Van 1983 tot 1995 was dat één van de vijf Provinciale Musea van Antwerpen. Daarna is het verzelfstandigd als de vzw 'Emile Verhaeren Genootschap',

“IEDERE BIBLIOTHECARIS IS
HEBZUCHTIG. OF BETER GEZEGD,
IEDERE VERZAMELAAR IS HEBZUCHTIG.
JE MOET DAT PROFESSIONEEL HEBBEN,
HEBZUCHT. ER MOEST MAAR EENS
IEMAND LANGSKOMEN...”

gesubsidieerd door de provincie, de gemeente en de privésector. Sinds 1995 ben ik vertegenwoordiger van het Antwerpse provinciebestuur in hun Raad van Bestuur. Ik was curator van enkele tentoonstellingen en schreef bijdragen voor tentoonstellingscatalogi. De collectie van het Verhaerenmuseum is geïnventariseerd door An Labis, de huidige wetenschappelijk bibliothecaris van het Zilvermuseum.

Daarnaast heb ik altijd geprobeerd om regelmatig in het FotoMuseum een tentoonstelling te organiseren rond boeken en magazines. Enkele memorabele tentoonstellingen uit een hele lijst: de deelname in 2004 aan 'Boeken om naar te kijken - Antwerpen' van OKBV met de tentoonstelling 'Voor de zoeker'; de prachtige tentoonstelling rond het New Yorkse magazine *Visionaire* in het najaar 2011 met exemplaren uit het bezit van MoMu en FoMu; en in de zomer van 2012 'From here on' over fotokunstenaars die zich — voor het maken van fotoboeken — bedienen van de online digitale stroom aan beelden.

Je hebt toch ook een paar belangrijke werken als bibliograaf op je naam staan?

Op verzoek van de European Society for the History of Photography heb ik samen met Laurent Roosens van het Lieven Gevaertarchief/Agfa-Gevaert Historisch Archief een bibliografie van de geschiedenis van de fotografie³ gecompileerd. De bibliografie verscheen in 1989 — ter gelegenheid van de 150e verjaardag van de uitvinding van de fotografie — bij de Londense uitgever Mansell. De bibliografie werd inderdaad internationaal onthaald als een belangrijke werktuig voor historisch onderzoek. Alhoewel het gestart was als een 'eenmalige' publicatie, volgden nog drie delen. In 2003 heeft het FoMu deze vier delen als cd uitgebracht. En in de periode 1992 — 2000 heb ik samen met Eric Lambrechts van de Antwerpse universiteitsbibliotheek ook een tweedelige bibliografie over 'fotografie en literatuur'⁴ gemaakt, die eveneens bij Mansell verschenen is.

Wat zijn de sterke punten van de collectie?

Wij hebben een bibliotheek die de ganse geschiedenis overspant van de fotografie, ook internationaal. De historische kern van onze collectie dateert van 1875, de startdatum van de collectie van de Association Belge de Photographie. Die 'Association' had 17 kringen, tot in Zuid-Amerika toe. Na WOII zijn die allemaal opgedoekt, behalve de Brusselse afdeling. Het is deze bibliotheek die in 1948 in Antwerpen in het Prentenkabinet is terechtgekomen en uiteindelijk in het FotoMuseum. Een andere belangrijke stap was de aankoop van de collectie magazines van Fritz Grüber, die jarenlang de bekende beurs *photokina* in Keulen leidde. Zijn verzameling magazines — *Life*, *Vogue*, *Twen* ... — heb ik aangevuld met magazines als *Vu* en *SSSR na strojke*. Magazines zijn/waren de plaats waar de beeldcultuur stolt en als dusdanig zijn ze minstens even belangrijk voor een goede fotografiebibliotheek als de fotografische vaktijdschriften.

Collectievorming doe je niet alleen. Je houdt als museumbibliotheek altijd rekening met het personeel waarvoor je werkt. Gelukkig hadden we hier heel goede wetenschappelijke assistenten die mij van in het begin gestuurd hebben bij de aankopen. Als ik nu zie wat ik toen gekocht heb met hun suggesties, dan ben ik daar eigenlijk heel tevreden over. Het ging vooral over fotoboeken maar daarnaast hebben we ook secundair vakliteratuur over de geschiedenis van de fotografische techniek aangekocht. Dat was op een gegeven moment echt niet zo evident meer. Toen het FotoMuseum in 2004 terug opening was er immers opeens geen enkele camera meer te zien in de vaste collectie. Toch zijn we met de museumbibliotheek dit aspect

Luc Salu: "Paul Otlet en het idee van het Mundaneum en de documentaire Fotografie, dat vind ik fantastisch. Dat is een utopische gedachte. Als ik die grote beeldbanken nu zie die al die beelden monopoliseren, dan denk ik aan de open beeldbank van Otlet."

wel altijd blijven volgen. Fotografische techniek is immers een breed begrip. Een handboek over portretfotografie is in feite ook fotografische techniek. Dat soort publicaties, nu zeker met de digitale fotografie, zijn verouderd en worden hier afgegeven voor zover ze niet in de kringloopwinkels terechtkomen. Maar een boek over een of andere digitale camera, dat kopen we niet, over een bepaalde tijd zullen we dat wel krijgen toegestopt als schenking.

Wat ook opvallend was: ik ben in 1980 van de microfiches en de leesapparaten aan de UIA terug in de kaartenbak terechtgekomen, dat was wel een cultuurschok. Dat heeft geduurd tot 1993 en dan zijn we met Cibis begonnen. In 2004 hebben we dan een conversie gehad naar Brocade van Cival. En met dat systeem werken we nu nog.

Het collectiebeleid van de FoMu-bibliotheek, is dat ooit op papier gezet?

Op een heel beperkte manier. De focus lag toch vooral op collectievorming. Qua aankoop hebben we bij de grote verbouwing een enorme daling van het bibliotheekbudget gehad. Wat je in stenen steekt kan je niet in boeken steken. Maar dankzij de huidige directeur Elviera Velghe zitten we nu terug op een aanvaardbaar niveau. Daarnaast lopen de vaste — en soms zeer omvangrijke — schenkingen van Agfa Gevaert. Ik heb me daar jarenlang mee getroost. En tot slot ruilde ik. Ons magazine *Extra*

is tweetalig; dat was een handig en mooi ruilobject. Maar het collectieboek⁵ dat we in 2002 hebben gemaakt en dat heel mooi uitgegeven werd door het Mercatorfonds, was alleen in het Nederlands. Daar was ik niets mee op de internationale 'ruilmarkt'. Wat ik tekort kwam aan financiële middelen heb ik dus jammer genoeg ook niet altijd via de ruil kunnen goedmaken.

Ondertussen merken we dat de tijd snel vooruitgaat en we besluiten het tweede deel van het interview verder te zetten in het café/restaurant van het FotoMuseum, het is per slot van rekening vrijdagavond.

Welke aankoop heb je schandalig duur betaald?

In 1988 kreeg ik van Agfa Gevaert 100.000 Belgische frank om boeken te kopen bij de fotoboekhandel Photo-Eye in Austin, Texas. Ik kon toen de werken van Edward Rucha⁶ voor een prikke kopen en ik heb dat toen niet gedaan. Maar dat is weer geen antwoord op uw vraag. Maar zo moet een goede bibliothecaris zijn: de mensen komen voor iets en je geeft ze iets anders. Ik heb vroeger veel boeken bij De Slegte gekocht en dan kon ik dat bonnetje binnenleveren bij de Vrienden van de Provinciale Musea. Dus toen het boek van Martin Parr en Gerry Badger⁷ over het fotoboek is uitgekomen, het absolute standaardwerk voor de verzamelaar, dan was ik toch heimelijk blij om vast te stellen dat ik erg veel boeken die daarin staan uiteindelijk voor zo weinig geld heb kunnen kopen.

Is er een boek dat je al jaren in het oog houdt? Als dat eens op de markt zou komen...

Guide, het eerste boek van William Eggleston uit 1976 hebben we niet en dat zouden we graag hebben. Een mooi exemplaar is onlangs nog bij veilinghuis Botterweg in Amsterdam voor 200 euro verkocht maar ik heb het gemist. Dat vind ik spijtig ja.

Ga je zulke dingen nu nog in de gaten blijven houden?

Ja, natuurlijk. Ik ga een lijst maken van klassieke fotoboeken waarvan ik vind dat we ze bij het FoMu moeten hebben. En ik zal dan wel signaleren wanneer ik iets interessant zie verschijnen op de markt.

Stel je voor dat je je bezoekers zou mogen heropvoeden, wat zou je veranderen?

Ik zou helemaal niks veranderen. Ik ben over mijn bezoekers altijd erg tevreden geweest. In openbare bibliotheken en universiteitsbibliotheken erger ik me dood als ik zie wat ze daar allemaal naar binnen (mogen) nemen. Maar ik heb dat probleem in feite nooit gehad. Ik heb een luxepubliek gehad en ik ga het absoluut missen. Maar nu kan ik me gaan ergeren in andere bibliotheken.

“DIE ONBEPERKTHEID VAN FOTOGRAFIE... DAT IS FILOSOFIE, DAT IS ARTISTIEK, DAT IS ACTUALITEIT, EEN BLIK OP HET VERLEDEN, DAT IS ALLES.”

Wat was er vroeger niet beter?

Ik weet het niet. Ik vind nu alles beter. De kwaliteit van de fotoboeken is de laatste vijf à tien jaar gestegen. Het is niet omdat je een goede fotograaf bent dat je dan ook een goed fotoboek hebt. Nu kunnen de fotografen zelf een aantal exemplaren maken van hun boek. Ze zijn er veel meer bij betrokken. De afgelopen jaren heeft het respect voor het boek een enorme opwaardering gekregen. Het Nederlands Fotomuseum in Rotterdam organiseert bijvoorbeeld een weekend van het fotoboek. Er is een fotoboekenfestival met een eigen mooie publicatie. Er zijn boeken over fotoboeken waarvan zelfs facsimile-uitgaven worden gemaakt. Wat wil een mens nog meer?

Welke mensen zijn van invloed geweest op je professionele leven?

Hendrik D.L. Vervliet, vanwege zijn focus op samenwerking en vanwege zijn werk als bibliograaf. In 1973 toen ik begon te werken op het UIA was hij net begonnen met het samenstellen van de *Annual Bibliography of the History of the Printed Book and Libraries (ABHB)*. En iemand als Pool Andries, jarenlang hoofd collectie van het FotoMuseum. Ik heb hem dat nooit gezegd, toch niet bij zijn afscheid, maar ik vind wel dat hij mij de eerste jaren op de goede weg heeft gezet.

Fotografeer je eigenlijk zelf?

Ik zal jullie iets vertellen. In het FotoMuseum werkten vroeger verschillende fotografen, in de tijd van de analoge fotografie. We hadden hier een donkere kamer, een labo, een grote studio. Dus het was voldoende om je filmrolletje hier binnen te geven en dan werden de foto's hier afgedrukt. Die foto's waren altijd

veel beter dan wanneer je dat rolletje zou laten ontwikkelen bij een gewone fotowinkel. Dus kreeg je nogal gemakkelijk het idee dat wat je maakte eigenlijk best goed was. Nu fotografeer ik met een zeer goede compact camera, een Canon Powershot G11. En ik overweeg de aanschaf van een systeemcamera die de mogelijkheid biedt om lenzen te wisselen. Mijn analoge spiegelreflexcamera heb ik niet meer gebruikt na het verdwijnen van de donkere kamer in het museum.

Wat ga je doen na je pensionering?

Voorname schrijven. Ik heb bijvoorbeeld een klein rubriekje in het FoMu magazine *Extra* dat ik graag wil behouden. En misschien ga ik ook wat vrijwilligerswerk doen in de sociale sector...

Wil je tot slot zelf nog iets kwijt?

Graag. Twee zaken. Ten eerste vind ik dat we bij ons zouden moeten streven naar deelname aan de thematische online portal Fotografiebibliotheek⁸ uit Nederland. Daar heb je één online interface waar zowel het Nederlands Fotomuseum in zit, de Rijksmuseum Research Library, Foam, de collectie Spaarnestad en nog een aantal anderen. In mijn bijdrage over de FoMu-bibliotheek in *Art Libraries Journal* in 2008⁹ heb ik hiernaar verwezen.

Ten tweede zou ik willen wijzen op het grote belang van goede lokale kunstboekhandels. Van begin 1998 tot eind 2002 was er op het Antwerpse Zuid — in de Kloosterstraat — een schitterende fotoboekhandel gevestigd: de boekhandel BLOWUP van Rik Desaver. Die boekhandel is mee het slachtoffer geworden van de jarenlange sluiting van het FoMu. Iets wat ik altijd zeer heb betreurd. Maar ook kunstboekhandels als Copyright in Antwerpen en Gent zijn in dit verband van groot belang.

En toen was het interview afgelopen. Maar niet zijn verhalen. We zijn met zijn drieën dan nog maar iets gaan drinken op het Zuid. Waarbij we hebben getoast op het einde en het begin. ■■

> Zie ook **Uitzicht p. 48**

- 1 De 'hel in de Rozier' verwijst naar de voormalige collectie afzonderlijk geplaatste erotische werken van de Gentse Universiteitsbibliotheek. Ondertussen zijn de normen veranderd en werden deze werken gewoon ondergebracht bij de rest van de depotcollectie [SS]
- 2 *Een beeldbibliotheek in Antwerpen? Een haalbaarheidsstudie uitgaande van de kenniscentra van het MuHKA en het Fotomuseum / Maes, Stijn.* Antwerpen: Universiteit Antwerpen, 2003.- Eindwerk.
- 3 *History of photography: a bibliography of books / Laurent Roosens, Luc Salu.* London: Mansell, 1993-99.- 4 dl.
- 4 *Photography and literature: an international bibliography of monographs / Eric Lambrechts, Luc Salu.* London: Mansell, 1992.- In 2003 ook uitgegeven als CD-ROM
- 5 *Het archief van de verbeelding.* Antwerpen: Mercatorfonds, 2002.- 240p.- ISBN 90-6153-522-0
- 6 Deze werken zijn nu bijzonder kostbaar en gegeerd [SS].
- 7 *The photobook: a history / Martin Parr, Gerry Badger.* London: Phaidon, 2004.- 2 v. - ISBN 9780714842851
- 8 <http://www.fotografiebibliotheek.nl> [laats gecontroleerd: 17/03/2013]
- 9 Salu, Luc. "A library and a bibliography to cope with the torrent of pictures? A glimpse into the Antwerp FotoMuseum". In: *Art Libraries Journal*. 33 (2008)3; 25-29